

Voortgangsrapportage

implementatie Omgevingswet

oktober 2022

Rapportage invoering Omgevingswet

1. Samenvatting

Na de vorige voortgangsrapportage in april 2022 was de inwerkingtreding van de Omgevingswet onder voorbehoud vastgesteld op 1 januari 2023, maar is deze inmiddels opnieuw uitgesteld tot – vooralsnog – 1 juli 2023.

De implementatie van de Omgevingswet binnen de gemeente Schagen ziet zich nog steeds geconfronteerd met problematische personele uitdagingen. Dat blijkt een enorm lastig knelpunt, dat grote druk zet op het programma. We richten ons daarom op het absoluut wettelijk minimum, wat betekent dat niet alle zaken tijdig zullen worden afgerond.

2. Inleiding

Op 27 juni 2019 heeft de raad ingestemd met het Plan van aanpak omgevingsplan/DSO/VTH. Om u goed op de hoogte te houden van de ontwikkelingen sturen wij u, naast de actieve informatie die wij u op reguliere basis geven, ook periodiek een voortgangsrapportage.

Bij elk onderdeel wordt de voortgang weergegeven:

- Het project verloopt conform (eventueel aangepaste) planning, er zijn geen of nauwelijks risico's
- Het project verloopt niet volgens planning, maar er zijn (nog) geen grote knelpunten
- Het project verloopt niet volgens planning en kent (grote) knelpunten

Deze rapportage gaat uitgebreid in op deelprojecten die relevant zijn voor de invoering van de Omgevingswet en is opgebouwd via vijf sporen;

- 1) Algemeen
- 2) Dienstverlening
- 3) DSO (inclusief toepasbare regels)
- 4) Omgevingsplan
- 5) Vergunningverlening, toezicht en handhaving (incl. Wkb)

3.1 Algemeen

- Strategische personeelsplanning (SPP)

De Omgevingswet en de Wkb zullen een verandering teweegbrengen in de rollen/functies in het ruimtelijk domein. Dit geldt niet alleen voor de inhoudelijke kant van de functies, maar het geldt ook zeker voor de competenties die medewerkers moeten hebben. De nieuwe

profielen zijn inmiddels ontwikkeld en diverse vacatures op basis van deze nieuwe profielen zijn uitgezet. Het vervullen van de vacatures verloopt vooralsnog moeizaam.

- Nieuwe procedures & taken

De Omgevingswet (aanvullingswet grondeigendom) betekent aanzienlijke wijzigingen voor kostenverhaal. Dit wordt gekoppeld aan nieuwe instrumenten. Daarnaast veranderen de grondslagen, de kostensoortentabel, de procedurele vereisten en termijnen. Ook het voorkeursrecht is aan procedurele en juridische wijzigingen onderhevig. En de gemeente krijgt er taken bij, zoals de bodem. Op een aantal van deze deelonderwerpen heeft de organisatie te maken met personeelsuitval, die op dit moment nog niet is ondervangen. We kunnen ons daarom onvoldoende inhoudelijk voorbereiden op deze taken.

- Monitoring & evaluatie

De komst van de Omgevingswet en (daarmee) het omgevingsplan heeft betekenis voor de manier waarop we monitoren en evalueren. Dat vraagt aanpassingen in de organisatie, de processen en de systemen. Dit aspect kan ook na inwerkingtreding nog worden opgepakt, waardoor er op dit moment geen prioriteit aan wordt toegekend.

- Rol & positie gemeenteraad

De invoering van het nieuwe stelsel betekent ook een nieuwe rol voor de gemeenteraad. Die rol is kaderstellend van karakter. De gemeenteraad heeft een behoorlijk aantal knoppen om aan te draaien. Daarom zijn er in 2022 extra informatie- en werksessies georganiseerd. Tijdens deze sessies was er vooral aandacht voor de nota van uitgangspunten omgevingsplan, waarin de raad bepaalt op welke manier het omgevingsplan zal worden ontwikkeld. Die nota vormt het belangrijkste fundament om de komende jaren zowel te werken aan het definitief deel omgevingsplan, maar ook om gebiedsontwikkeling na 1 januari 2023 op een goede manier te kunnen faciliteren. Bij het ontwikkelen van het omgevingsplan komen we regelmatig bij de gemeenteraad terug om inhoudelijke keuzes te maken.

3.2 Dienstverlening

- Dienstverleningsprocessen

Naast de direct betrokkenen krijgt de hele organisatie te maken met het nieuwe stelsel. Eén van de belangrijke verbeterdoelen van de wet is om de dienstverlening op een hoger niveau te krijgen door te investeren in de voorkant. Om rechten en plichten beter en sneller inzichtelijk te maken. Wij onderschrijven dat inzet vooraf gewenst is om werk aan de

achterkant zoveel mogelijk te voorkomen, maar zijn genoodzaakt investeringen uit te stellen als gevolg van een gebrek aan capaciteit. We verwachten dat we het normale proces wel tijdig hebben ingericht, zie daarvoor ook de uitleg bij 3.5 (Aanpassing werkprocessen/samenwerking binnen de VTH keten).

- Participatiebeleid onder de Omgevingswet

De gemeente is verplicht participatiebeleid op te stellen dat regelt hoe de gemeente omgaat met participatie bij de ontwikkeling van instrumenten onder de Omgevingswet. Het gaat dan om de omgevingsvisie, het omgevingsplan en eventuele programma's. Het participatiebeleid is in concept afgerond en wordt naar verwachting in december 2022 bij uw raad ter besluitvorming voorgelegd.

- Intake- en omgevingstafel

Schagen was koploper als het gaat om oefenen met de omgevingstafel, maar dit project is door gewijzigde prioritering achteropgeraakt. Gelet op het uitstel van inwerkingtreding Omgevingswet is er vooralsnog voor gekozen aan te sluiten bij de regionale opzet van de omgevingstafel en deze nog niet lokaal door te ontwikkelen. Gelet op het gebrek aan voortgang van de afgelopen periode is het onzeker of voldoende capaciteit aan kan worden getrokken om voor 1 juli 2023 een omgevingstafel door te ontwikkelen en een proces voor de intake tafel te ontwerpen. Dat vormt een risico voor het niveau van dienstverlening.

3.3 DSO

- Voorbereiding op DSO (digitaal stelsel Omgevingswet)

De technische aansluitingen zijn al enige tijd gereed. De onzekerheden, regelmatige updates en verstoringen van de landelijke voorziening maken het uitdagend om ons verder dan deze technische aansluiting voor te bereiden. De aanschaf en implementatie van de (interne) nieuwe software verloopt op schema. Het zaakstelsel voor vergunningverleners, toezichthouders en handhavers is inmiddels geïmplementeerd. Zo heeft de organisatie nog voldoende tijd om te oefenen met deze nieuwe software, voordat ook de nieuwe wet in werking treedt.

3.4 Omgevingsplan

- Plan van aanpak omgevingsplan

Er is inmiddels een start gemaakt met de ontwikkeling van het omgevingsplan. Een plan van aanpak – dat ingaat op *wat* er moet worden gedaan – is in concept afgerond. Dit jaar stond vooral in het teken van het systematisch in beeld brengen van allerlei regels en beleid, opstellen van gebiedsprofielen, analyses van de bruidsschat (bouwen), instructies en instructieregels, decentrale ruimte, omgevingswaarden, programma's en het overgangsrecht. Nadat het plan van aanpak – eerste fase – is uitgevoerd beschikken we over een belangrijke bouwsteen om het omgevingsplan te ontwikkelen.

Met het afronden van het plan hebben we weliswaar goed zicht op wat er moet gebeuren, maar de uitvoering daarvan staat enorm onder druk. Het gaat om een omvangrijk project waarin zeer veel ambtelijke capaciteit moet worden gestoken. Uitvoering van het plan heeft een hoge prioriteit. Op dit moment is er nog geen zicht op capaciteit om in 2023 verder te werken aan het omgevingsplan.

- Nota van Uitgangspunten omgevingsplan

Er wordt op dit moment gewerkt aan een nota van uitgangspunten. Daarin wordt bepaald *hoe* het omgevingsplan wordt opgesteld. In 2022 vonden diverse bijeenkomsten plaats om hierover met elkaar in gesprek te gaan. De originele planning wordt helaas niet gehaald, de verwachting nu is dat de nota in het eerste halfjaar van 2023 kan worden voorgelegd ter besluitvorming. Dit is een tweede belangrijke bouwsteen voor het omgevingsplan.

- Gebiedsontwikkeling na 1 juli 2023

Zodra de wet in werking is getreden beschikt de gemeente over een omgevingsplan van rechtswege (het tijdelijke deel). De ontwikkeling van het omgevingsplan (nieuw deel) neemt naar verwachting zes tot acht jaar in beslag. Maar de wereld staat tussentijds niet stil; er zullen nog steeds aanvragen komen voor – grote én kleine – gebiedsontwikkelingen. We bereiden ons daarop voor door zoveel mogelijk ontwikkelingen mogelijk te maken via een vergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit. Maar dat kan niet in alle gevallen, bijvoorbeeld omdat er buiten de projectlocatie planologische wijzigingen nodig zijn. In zo'n geval moet daarvoor een locatiespecifiek nieuw deel omgevingsplan worden ontwikkeld. Voordat zoiets mogelijk is, moet nog enorm veel werk worden verzet via het plan van aanpak (zie hierboven). Omdat de uitvoering nog steeds onder druk staat is het niet meer realistisch dat we voor 1 juli 2023 voldoende zijn voorbereid op nieuwe gebiedsontwikkelingen.

3.5 Vergunningverlening, handhaving & toezicht

- Aanpassing werkprocessen/samenwerking binnen de VTH keten

Een deel van de basale processen is opgenomen in de software, maar dat geldt nog niet voor alle disciplines. Het project om het primaire proces geheel opnieuw te ontwerpen loopt op schema, zodat het ook voldoet aan de eisen die de Omgevingswet daaraan stelt. Op dit moment wordt er vol op ingezet om de diverse systemen en processen verder uit te werken zodat het geheel aansluit bij de Omgevingswet. De verwachting is dat we op onderdeel vergunningverlening tijdig zijn voorbereid op de komst van de wet. Om toezicht en handhaving ook aan te passen op (de geest van) de Omgevingswet is nog inzet nodig.

- Kennisontwikkeling & voorbereiding

Nog voordat de Omgevingswet opnieuw werd uitgesteld is in een aantal sessies geoefend met zowel vergunningverleners als beleidsmedewerkers ruimtelijk ordening. De oefeningen waren erop gericht meer begrip te krijgen van het nieuwe stelsel, maar ook actief aan de slag te gaan met diverse cases. Op dit moment worden extra sessies georganiseerd, waarin met echte zaken wordt geoefend. De verwachting is dat daarmee een voldoende basisniveau kan worden bereikt om per 1 juli onder de Omgevingswet aan de slag te gaan.

- Samenwerking met Omgevingsdienst/Veiligheidsregio/GGD

Net als alle gemeenten zijn ook de gemeenschappelijke regelingen druk bezig met de voorbereidingen op de komst van de Omgevingswet. Er is sprake van een goede samenwerking daarin, zowel tussen ketenpartners als met gemeenten. Toch zijn er nog steeds geen concrete samenwerkingsafspraken vastgelegd.

Omgevingsdienst

Op dit moment wordt vanuit de omgevingsdienst gewerkt aan een producten- en dienstencatalogus. Het maken van (concrete) afspraken verloopt nog steeds moeizaam. Binnen Schagen moet nog de exercitie plaatsvinden welke taken zelf ter hand worden genomen en welke worden belegd bij de omgevingsdienst. In 2018 besloot het college aan de hand van een model tot terugname van het gros van de niet-basistaken. Het ligt voor de hand dit model ook te hanteren voor deze takendiscussie, maar de enorme krapte op de arbeidsmarkt kan er ook toe leiden dat andere keuzes worden gemaakt. Een advies daarvoor is op dit moment in de maak.

Veiligheidsregio

De veiligheidsregio werkt aan een plan om de programma's risicobeheersing en Omgevingswet samen te voegen tot het programma Omgevingsveiligheid. Schagen kijkt kritisch maar constructief naar het gemaakte onderscheid tussen basis- en plustaken (de

hoeveelheid taken die verplicht overgaan naar de VR onder de Omgevingswet) en wacht het uiteindelijke voorstel af. Het is nog niet duidelijk wanneer dat beschikbaar komt.

GGD

De GGD is actief bezig met het onderwerp en werkt momenteel aan een breed advies over vraagstukken rondom de Omgevingswet, dat voor gemeenten digitaal beschikbaar wordt gesteld. Op operationeel niveau verloopt de samenwerking goed, al bestaat er soms – zowel ambtelijk als bestuurlijk – onduidelijkheid over het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, ook in relatie tot de omgevingsdienst (OD).

- **Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb)**

In Schagen is al vroeg begonnen met de implementatie van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (hierna: Wkb). De organisatie is zich bewust van de implicaties en heeft hierover een aantal trainingen gevolgd. De implementatie is sinds begin 2020 vanwege de uitbraak van het coronavirus en personele wisselingen stil komen te staan. Hoewel er goed zicht is op de algemene en financiële implicaties van deze wet, moet de wet nog goed worden ingeregeld. Daarvoor loopt op dit moment een project. Nog niet zeker is of alle processen goed kunnen zijn aangepast en ingericht voor inwerkingtreding van de wet.

4. Financiële status

In 2017 is een eerste raming gemaakt op basis van het financieel dialoogmodel, dat door Deloitte is ontwikkeld in opdracht van de VNG. Het dialoogmodel helpt bij het schatten van de invoeringskosten en structurele effecten op langere termijn. Deze schatting is nog steeds bruikbaar. Inmiddels zijn de invoeringskosten vanaf de begroting 2022 opgenomen. De invoeringskosten zijn door het recentste uitstel opgelopen, maar die worden vooralsnog binnen de huidige begroting opgevangen.

5. Risico's

Er is helaas nog steeds sprake van een chronisch capaciteitsgebrek op zowel planologisch als juridisch vlak, waardoor een aantal voorbereidende projecten stil zijn komen te liggen en waarschijnlijk niet meer voor inwerkingtreding kunnen worden opgepakt. Dat is zorgelijk en kan alleen met bijzonder veel extra inzet nog tijdig worden bijgestuurd. Daarnaast brengt de getemporeerde invoeringsstrategie met zich mee dat we langere tijd te maken hebben met verschillende planologische regimes en moeilijker kunnen anticiperen op gebiedsontwikkelingen. Dat zou op termijn kunnen leiden tot toenemend onbegrip bij inwoners en ondernemers.

6. Aanbevelingen

Er zijn voor deze voortgangsrapportage geen aanbevelingen.

7. Volgende stappen

De komende periode wordt – net als in de voorgaande – inzet gepleegd op het aantrekken van planologische en juridische capaciteit die vooral wordt gebruikt voor het uitvoeren van het plan van aanpak omgevingsplan.